

Галина Іванчук, канд.пед.наук, доцент
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань

Провідні компетентності вчителя іноземної мови

У «Плані дій щодо створення єдиного європейського індикатора провідних компетентностей» (The European Indicator of Language Competence) іншомовна комунікативна компетентність розкривається через такі три компоненти:

– лінгвістичну компетентність (система внутрішньо засвоєних комунікантом знань щодо функціонування іноземної мови, що виявляється у їх використанні в мовленнєвій діяльності);

– соціальну компетентність (охоплює соціокультурну, соціолінгвістичну та професійну складові, які сприяють реалізації основної мети сучасної освіти, коли іноземна мова постає засобом соціокультурного розвитку особистості, збагачення знаннями нової культури);

– комунікативну компетентність (володіння властивими кожному висловлюванню правилами, що підпорядковуються загальним правилам граматики, забезпечуючи здатність індивіда використовувати мову в процесі комунікації) [5].

У цьому разі іншомовна комунікативна компетентність постає узагальнюючим поняттям, внутрішній зміст якого розкривається через характеристику лінгвістичної, соціальної та комунікативної компетентностей, які водночас можна розглядати як її структурні компоненти.

Закладені «Рекомендаціями» та «Планом дій» погляди до визначення сутності іншомовної комунікативної компетентності, набули уточнення у працях дослідників, які займаються вивченням питань підвищення іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

У контексті різних підходів (особистісного, системно-структурного, акмеологічного) до окреслення сутності іншомовної комунікативної компетентності звертається Н. Копилова. З погляду особистісного підходу, ця компетентність, на її погляд, уособлює актуалізацію іншомовних компетенцій як базових навичок, передбачає готовність до їх прояву, володіння знанням

змісту компетенцій, досвідом демонстрації компетенцій у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях, ставлення до змісту компетенцій та об'єкту їх застосування, емоційно-вольову регуляцію процесу і результату застосування компетенцій. У рамках системно-структурного підходу, іншомовна комунікативна компетентність постає як система, до складових якої належать: комунікативні та пізнавальні здібності, пізнавальна активність, мотивація, креативність і готовність до іншомовного спілкування. З погляду акмеологічного підходу, іншомовна комунікативна компетентність становить багаторівневу інтегральну особистісну якість, що дає людині змогу висувати та ефективно вирішувати задачі та проблеми різного рівня складності в сфері іншомовної взаємодії [2].

Більш виваженим уявляється трактування іншомовної комунікативної компетентності як інтегративного особистісно-професійного утворення, що втілюється в психологічній і технічно-операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної та ефективної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови або в умовах іншомовної культури та забезпечує ефективну взаємодію з навколишнім середовищем, розглядає іншомовну комунікативну компетентність І. Секрет [4]. Цим самим наголошується на тісному взаємозв'язку між професійною компетентністю та іншомовною комунікативною компетентністю, які у сукупності забезпечують ефективність здійснення професійної діяльності.

На погляд С. Ніколаєвої, під іншомовною комунікативною компетентністю слід розуміти «здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Вона базується на знаннях, навичках і вміннях, але ними не вичерпується, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення до них людини, а також її досвід, який дає змогу «вплести» ці знання в те, що вона вже знала, та її спроможність збагнути життєву ситуацію, в якій вона зможе їх застосувати» [3, с.12]. Наведене формулювання фокусує увагу на ціннісній складовій іншомовної комунікативної компетентності та володінні відповідним досвідом

використання набутих знань, умінь і навичок, що також наближає її сутнісні ознаки до професійної компетентності майбутнього вчителя.

Не заперечуючи доцільності наведених поглядів, хотіли б звернути увагу на те, що вони, незважаючи на свою обґрунтованість, певною мірою утруднюють прикладне вивчення іншомовної компетентності майбутніх учителів, яке потребує визначення та чіткого окреслення структурних компонентів, критеріїв і показників її сформованості. Адже в першому випадку ця компетентність постає як сукупність певних компетенцій, у другому – як система, у третьому – як багаторівнева інтегральна особистісна якість. Усі ці інтерпретації помітно різняться між собою, утруднюючи вибір орієнтирів для проведення емпіричного дослідження.

Іншомовна комунікативна компетентність – це комплекс знань, умінь і навичок, а також досвіду їх використання, що дає майбутньому вчителю змогу ефективно й продуктивно застосовувати іноземну мову для здійснення професійної діяльності. Ця компетентність становить інтегральну характеристику професійної компетентності, забезпечує її успішну реалізацію в різноманітних соціокультурних і педагогічних ситуаціях з урахуванням специфіки лінгвістичних, соціальних і морально-етичних норм та правил, а також вимог, що висуваються до досвідченого користувача іншомовного спілкування, та завдань, які покладаються на майбутнього вчителя іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 37 – 38, ст.2004.
2. Копылова Н. В. Психолого-акмеологические закономерности и механизмы становления иноязычной коммуникативной компетентности будущих специалистов в неязыковых вузах: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.13 / Капылова Наталья Вячеславовна. – М., 2006. – 634 с.

3. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С.11–17.
4. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення / І. В. Секрет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/322/84>
5. **The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, March 2002.** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.edu.languagelearning.com.ua>.